

Figyelőszolgálat

ISMERTETÉSEK

002.55:681.3/45/

CARACCIOLO, A.:

Per uno sviluppo dell'informatica in Italia.

/Az informatika⁺ fejlődése Olaszországban./

I.N.I. La Rivista dell'Informazione, l.k. 2.sz. 1970. p.10-14.

Olaszországban egyre jobban terjed az a felismerés, hogy ki kell alakítani az informatika fejlesztésének országos tervét. A növekvő érdeklődés és igény jelentkezése jó jel e fontos kérdés megoldását illetően. Hangsúlyozzuk, hogy e téren gyorsan és határozottan kell előrehaladni, mert az informatika kétségen kívül az egész ország gazdasági-társadalmi-kulturális fejlődésének alapvető eleme.

Az olaszországi helyzet súlyosságára mutató tényeket egy, 1969 októberében Rómában, az AICA /Assoziazione Italiana per il Calcolo Automatico = Olasz Országos Számítástechnikai Egyesület/ rendezésében tartott tanácskozáson ismertették; többek között itt került részletes vitára az informatika területén szükséges szakszemélyzet kiképzésének tízéves olasz terve is.

A pénzügyminisztérium keretén belül működő Segretaria Generale della Programmazione Economica /Gazdasági Tervezés Főtitkársága/ el-

⁺ A szerk. megjegyzése: a közlemény kitételei alapján nyilvánvaló, hogy a szerző az "informatika" kifejezést a tájékoztatási módszerek és eljárások tanulmányozása értelmében használja, feltétlenül ideértve a tudományos, műszaki és gazdasági tájékoztatást is.

készítette az ország tízéves közgazdasági tervének fő irányvonalát tartalmazó "Progretto 80" /1980-ig szóló/ tervet és ebben is szerepel az említett országos információs fejlesztési terv szükségessége. De ezenkívül több más szaktanácskozás "ajánlásai" is tartalmazzák ugyan ezt az igényt, és követelik egy, a CNR /Centro Nazionale delle Ricerche = Országos Kutatási Központ/ irányítása alatt működő bizottság szervezését.

Magát a gondolatot tulajdonképpen először még az AICA 1968. évi Nápolyban tartott 2. kongresszusán vetették fel. Már ott kiemelték a szakemberek kiképzésének szükségességét is, de ugyanakkor sajnálkozva leszögezték, a hivatalos szakkörök részéről, hogy a probléma fontossága iránt teljes érdektelenség tapasztalható. A tulajdonképpeni tényleges munkát az egyetemek indították meg, különféle információs szaktanfolyamok szervezésével, részben a természettudományi, részben a mérnöki karokon.

A fenti jelzések ellenére le kell szögezni, hogy az egész helyzet egyáltalán nem kielégítő ma sem és erőteljes fellépés szükséges még minden, a tárgyban közelről érdekelt szerv - elsősorban a Ministero della Pubblica Istruzione /Közoktatásügyi Minisztérium/, a Ministero per la Ricerca Scientifica e Tecnologica /Tudományos Kutatásügyi Minisztérium/ és az említett CNR részéről.

A fejlesztés legfőbb gátja a megfelelő személyzet hiánya.

Mivel ez a probléma különböző mértékben, de majdnem az összes európai országot érinti, felmerült egy, az informatika oktatóit képző európai intézet terve is. /Az elképzelt magas szintű, nemzetközi jellegű, akárha kisméretű információs kiképző központ azonban mindmáig nem tudott létrejönni az egyes nemzetek részéről bejelentett különféle akadályok miatt./ Három helyen történt az utóbbi években komoly előrelépés: a legjobb a helyzet Angliában, itt kb. tíz éve működnek különböző szintű specializált iskolák; Franciaországban a kormányzat kezdett az informatika ügyével komolyan foglalkozni; az NSZK-ban pedig a termelő ipar és az információkat felhasználó különféle egyesületek, intézmények nyomása folytán került előtérbe ez az ügy. Olaszországban, különösen a módszeres munka területén, alig történt még valami. Egyelőre még magyarázni és értelmezni kell az informatika lényegét, fogalmát, kapcsolódását az ország egyéb gazdasági-társadalmi-kulturális tevékenységeihez. Nem veszik észre, hogy itt nemcsak kis vagy nagyobb számú szakember kiképzéséről van szó, hanem egy új, alapvető szemléletről, mely az olasz gyakorlati és kulturális életet egyre inkább átszövi és átalakítja.

Talán nem árt e helyen sem, ha közelről megnézzük: mi az az informatika, melynek olaszországi lassu fejlődési ütemét olykor már szinte drámai szavakban sérelmezik s amit jelenleg a korszerű ismeretek fontos részének tartanak?

meg kell különböztetnünk a szűkebb értelemben vett informatikát, mely a tájékoztatási módszerek tanulmányozásával foglalkozik, az alkalmazott informatikától, melynek tárgya viszont e módszerek gyakorlati alkalmazásának, az eljárásoknak a tanulmányozása.

Mióta az ember megteremtette az információk elektronikus feldolgozásának e roppant hatékony fegyverét, az információk eljárások nagyfokú racionalizálása következhetett be. Ez a forradalmi ujtás az információk feldolgozása természetes fejlődéseként a kisegítő és periférikus készülékek egész raját fejlesztette ki. A számítógépek bevezetése nem fogható fel úgy, mint egy kézi eljárás egyszerű mechanizálása, hanem az az egész meglévő szervezet többé-kevésbé teljes átalakítását is jelenti, illetve kívánja meg.

A tanulmány elején vázolt többoldalu fejlesztési terv kialakításának az is egyik nehézsége és jellemzője, hogy egyidejűleg kell közösségi és magán erőfeszítéssel fejleszteni a kutatási és a fejlesztési tevékenységet mind a szűkebb értelemben vett informatika, mind alkalmazása területén. A kérdés műszaki jellege mellett erősen politikai is, mert csak a kérdés fontosságát felismerve lehet adekvát tervek kidolgozni a megfelelő sorrendiséggel és a felismert sürgősséggel, mivel a követelmények igen gyorsan nőnek, ugyanakkor velük együtt és rohamosan fejlődik a kielégítésükre alkalmazható gépi apparatura is. Az átfogó országos program hiánya nemcsak azzal a következménnyel jár, hogy a fejlődés lassu, hanem az azonnali igények nyomása alatt aránytalanságok jelentkeznek az egyes szektorokban, melyek későbbi, utólagos arányosítása mindig nehezebb. A fejlesztési terv néhány szempontja világos, érdemes volna részletes vitát kezdeni róluk.

Egyik ilyen alapkérdés a specialisták képzése: az AICA szerint a következő tíz évre Olaszországban szükség lenne 50 000 új /egyetemet végzett/ szakemberre és 115 000 új középkáderre. Kidolgozott az AICA egy képzési tervet is, mely a tanköteles korosztály oktatásától kezdve minden szinten az általános tanulmányi szakanyagba beillesztve javasolna kiegészítő információs alapismereti oktatást is.

A tervek megvalósítása csupán az egyetemek és főiskolák, az állami ipar és a magánszektor erőinek egyesítésével képzelhető el.

Ez a probléma sem oldható meg a Tudományos Kutatásügyi Minisztérium, az Országos Kutatási Központ, az egyetemek és a legjobban érdekelt nagyipar hatékony segítsége nélkül. A nagyipar vonalán is meg kell különböztetni a kutatások fejlesztésében közvetlenül érdekelt állami vállalatokat, valamint az amerikai bázisu szektort, melynek inkább érdeke termékeinek az olasz piacra való egyszerű bevezetése, mint egy autonóm nemzeti fejlődés elősegítése. Az informatika területének figyelemmel kísérése, ellenőrzése és esetleges befolyásolása - mint más országokban is - a magasabb országos irányító szervek feladata.

A terv egy másik alapeleme: az európai és nemzetközi együttműködés problémája. Az alkalmazási területeken nagy szerepet kell juttatni a tervekben a nemzetközi jelleg mellett az országon belüli koordinációnak is.

Az általános informatikai fejlődés részproblémái: a közigazgatás computerizálása, a kisegítő szolgáltatások, a műszaki-tudományos és a politikai-gazdasági dokumentáció stb. A szerző azonban a cikkében nem kívánja a részleteket taglalni. A fontos az, hogy felbredjen a politikai vezető szervek és a kormányzati tényezők figyelme az informati-

ka problémái és a fejlődés elősegítése iránt, megteremtve az informatika fejlesztési tervének megalkotására és végrehajtására képes szervezetet, valamint a szükséges pénzügyi alapokat.

/Hodinka László/

REFERÁTUMOK

KÖNYVEK

1/K/72

021/437.6//083.8/

FLOREÁNOVÁ, O. - KOLLÁROVÁ, K. - MALÝ, Š.:

Adresár inštitúcií na Slovensku, ktoré kooperujú s celoštátnou evidenciou zahraničnej literatúry.

/A külföldi irodalom országos nyilvántartásában együttműködő szlovák intézmények címjegyzéke./

Bratislava, Univerzitná knižnica, 1969. 262, [2] p.

A címjegyzék - a kódjelek sorrendjében - a külföldi irodalmat gyűjtő szlovák könyvtárak adatain kívül azokat is tartalmazza, amelyek funkciójuknál fogva jelentős részt vállalnak a dokumentumok könyvtárközi kölcsönzéséből. Tehát minden lényeges szlovákiai tudományos és szakgyűjtemény, illetve - járási szintig - közművelődési könyvtár megtalálható benne.

A kódjelek szerkezete a következő: a két-két betűből álló helységjelekhez hozzárendelik a szóban forgó könyvtár egy betűből álló típusjelét, majd az így kialakult betű-kódot háromjegyű - 001-gyel kezdődő - számjegy segítségével teszik egyedivé. A kisebb helységekre vonatkozóan a helységjeleket nem fejlesztették ki: az ott működő könyvtárak kódja egységesen SL betűcsoporttal kezdődik. Emiatt a főrészben való keresés nem automatikus; ezt a nehézséget mutatókkal hidalják át /az intézmények nevének, névrövidítésének, valamint az intézmények vezetőinek mutatója/.

A főrész egy-egy intézményről az alábbi információkat nyújtja:

az intézmény neve, címe, vezetőjének neve;

alapításának éve;

gyűjtőköre /tárgyszóval és ETO jelzettel kifejezve/;

az intézmény nevének különféle rövidítései;

az intézmény telefonszáma és telexszáma;

kölcsönöz-e az intézmény helyben /+ vagy - válasszal/;

kölcsönöz-e könyvtárközi uton /+ vagy - válasszal/, milyen dokumentumokat és hány hétre /+ vagy - válasszal, továbbá: a hetek számának megadásával és a könyvtárközi kölcsönzésre bocsátott dokumentumféleségek rövidítésével/;

van-e reprodukciós szolgálata /+ vagy - válasszal/.

A kiadványban szereplő intézmények gyűjtőköréről külön áttekintést is készítettek /az ETO sorrendjében, az illetékes intézmények kódjának feltüntetésével/.

A címjegyzéket - természetesen elsődleges tájékoztató funkcióján túl - egy teljesebb szlovákiai "könyvtári Minerva" elkészítéséhez tekintik kiindulópontnak, valamint a kifejlesztett kódok gyakorlati használhatóságáról szeretnének általa meggyőződni.

A kiadvány CONSUL 253 típusú szervező automata igénybevételével készült. Az eljárás előnye: a publikáció valamennyi adata lyukszalagon rendelkezésre áll, s így a további kiadásokat a bővítések, illetve a szükségessé váló módosítások után csekély ráfordítással és gyorsan elő lehet állítani.

/Futala Tibor/

2/K/72

025.5:681.31

A szakirodalmi tájékoztatási gépesítése Magyarországon
/OROSZ Gábor: A magyar tájékoztatás-gépesítési törekvések és eredmények. + A szakirodalmi tájékoztatás gépesítésének helyzete a magyar könyvtárakban./
[Közread. az] Országos Széchényi Könyvtár, Könyvtártudományi és Módszertani Központ. Bp. 1970. 88 p. /Könyvtárgépesítési füzetek 8./
/A Könyvtártudományi és Módszertani Központ kiadványai 39./

A gépesítés a tanulmányban a könyvtári és dokumentációs információknak, szövegeknek gépi lyukkártyarendszerrel, lyukszalagtechnikával, elektronikus digitális számítógépekkel való feldolgozását, illetve a feldolgozás eredményeként szolgáltatások ellátását, produktumok előállítását, továbbá a fenti berendezések könyvtári és dokumentációs ügyleti célokra való felhasználását jelenti.

A kezdet 1954-re tehető. 1959-ig tartott a gépesítés iránti érdeklődés, s 1960 óta folyik a gépekkel végzett munkák szakasza.

A korai szakaszban csak egy szövegfeldolgozó kezdeményezés történt: a Magyar Enciklopédia szóanyagát gépi lyukkártyák segítségével

kezdtek feldolgozni, de a munka félbemaradt. Első igazán könyvtárosi kísérlet a Gorkij Könyvtár gyarapodási jegyzékeinek gépi lyukkártyákat felhasználó előállítása volt.

Az időleges értékű kiadványokra szorító gyarapodási jegyzék lyukszalagos technikával történő előállítását dolgozta ki és alkalmazza az OMKDK.

A szegedi Egyetemi Könyvtár lyukszalagos címfelvételezéséből a helybeli számítóközpont készít gyarapodási jegyzékeket szakok szerint differenciáltan. A számítógép MINSZK 22 M.

Kötetkatalógust az OMKDK és a BMEKK 1961-ben kezdett készíteni gépi lyukkártyák felhasználásával. Az OMKDK a címfelvétel egy sorára egy lyukkártyát használt fel, a Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtára pedig egy-egy egyetemi jegyzet rövidített címfelvételére egy lyukkártyát fordított. Ez utóbbi eljárást utóbb Razdan-3 számítógépre vitték át.

A kötetkatalógusok készítése bizonyult a legállandóbb gépesítési munkának hazánkban.

Katalóguscédulákat a szegedi Egyetemi Könyvtár készít lyukszalag-szeletek segítségével. Debrecen és Veszprém is átveszi elgondolásukat.

Bibliográfiák összeállítása terén a KGM MTTI, az OMKDK, a NIMDOK és a szegedi Egyetemi Könyvtár kezdeményezései mellett a Magyar Nemzeti Bibliográfia most kezdődő computerizálása fontos tényező /MINSZK-22 M/.

Folyóiratjegyzékeket lyukkártyatechnikával 1962-ben a NIMDOK, 1965-ben és 1966-ban a KGM MTTI, 1967-ben a KPM adott ki. Utóbbi 1968-ban BULL GAMMA 10 kis-computer segítségével közreadta az 1960. évvel kezdődő folyóirat-állományának központi címjegyzékét is.

Az OMKDK folyóirat tartalomjegyzék-fordítási szolgáltatásaihoz az értesítő lapokat lyukszalagos írógéppel automatizálva készítették.

A KGM MTTI gyártmányismertetőket UNIVAC 1004 elektronikus adatfeldolgozóval tárt fel. Ugyanezt az OMKDK MINSZK-22 M segítségével oldotta meg.

Szabadalmakat a KGM MTTI és a Kőbányai Gyógyszerárugyár dolgozott fel gépesítve.

Kutatási jelentések feltárására BULL GAMMA 115 gép segítségével végzett kísérleteket az OMKDK.

Kongresszusi kiadványok feldolgozása speciális lánc-index segítségével az OMKDK-ban MINSZK-22 M igénybevételével történik.

Vállalati könyvtárak állományának modern feldolgozását computerizálva végzi az OMKDK.

A különböző alkalmazások ismertetése után gazdag adatgyűjtemény mutatja be mind az egyes megoldásokat, mind az ezekre vonatkozó publikációk bibliográfiáját, számos összehasonlító táblázat von párhuzamot a különböző alkalmazások között.

A függelék a magyar könyvtárak gépesítési lehetőségeit felszerelésük tükrében igyekszik megmutatni. Így felsorolja a mikrofilmtchnika egyes gépeit, valamint a sokszorosítástechnika és iratmásolás gépeinek statisztikai adatait a magyar könyvtárakban.

/Dezső László/

FOLYÓIRATCIKKEK

1/72

001.814.2:608.3

A szabadalomkutatás területének meghatározása és az információszóródás problémája. /Opredelenie oblaszti poiszka patentnoj informacii i problema raszszejanija./ - VCSERASNIJ, R.P. - TARGAN, Sz.K. = Voproszu Izobretatel'sztva, 1970. 9.sz. p.24-31.

Mind a szabadalomkutatás gazdaságossága, mind a szabadalmi gyűjtemények állománya szempontjából nagy jelentőségű a szabadalomkutatás területének helyes meghatározása.

A tapasztalat azt mutatja, hogy a szabadalomkutatás területének meghatározása szinte ugyanannyi problémát vet fel, mint magának a szabadalomkutatásnak az elvégzése; a szabadalomkutatás pontossága és teljessége a szabadalmi információ szóródásának függvénye.

A tudományos kutatás és a műszaki kutató-fejlesztő tevékenység során a szabadalomkutatás gazdaságossá tétele jelentős szerepet játszik, nevezetesen a szabadalmi tájékoztatás pontosságának és teljességének biztosítása döntő jelentőségű. Ez utóbbi két követelmény a tájékoztató tevékenység három különböző oldalát érinti: az iparági és szakosított gyűjtemények teljességét, a szabadalmi tájékoztatással foglalkozó káderek képzését, valamint a szabadalomkutatási tevékenység megszervezését.

Az iparilag fejlett országok szabadalmi leírás állománya mennyiségileg is rendkívül számottevő: több millió szabadalmi, találmányi leírás bonyolult osztályozási rendszerben van feldolgozva /50-80 ezer mutatószám alatt/. E körülmény jelentős problémát okoz azoknak az indexszámoknak /szabadalmi osztályok, alosztályok, csoportok/ a megha-

tározásánál, amelyek a szabadalomkutatás szempontjából figyelembe jöhetnek.

A szerzők ismertetik az információelméletnek az információ szóródására vonatkozó általános megállapításait, elsősorban BRADFORD, VICKERY, KENDALL és COLE megállapításainak közlésével, elemzésével. A hivatkozott szerzők az információszóródás két fő okát állapították meg:

a periodikus kiadványok, különösen a folyóiratok profilja meghatározottságának hiánya, ami természetes következménye a kapitalista kiadói tevékenységnek;

a különböző tudományágak összefonódása, ami a gyakorlatban úgy jelentkezik, hogy bizonyos műszaki problémát több tudományág képviselői közösen oldanak meg.

Az információelméletnek az információszóródásra vonatkozó általános megállapításai azonban nem alkalmazhatók minden további nélkül a szabadalmi információra, a szabadalomkutatásra, mivel itt a szóródás mértéke alacsonyabb, mint a periodikus kiadványok esetén. Ennek oka az, hogy a szabadalmi osztályozási rendszerek viszonylag gyorsan kifejlődtek és elterjedtek, elsősorban a szabadalom engedélyezésével kapcsolatos állami munka során merült fel az osztályozási igény.

A szabadalmi információ szóródása tehát a gyakorlatban akkor nyer jelentőséget, ha a technika egyik ágában már bevált műszaki megoldást a technika másik ágában alkalmaznak, ez az ún. átvitel. Egyes országok szabadalmaztatási rendszere kifejezetten tápot ad a szabadalmi információ szóródásának, így pl. az USA szabadalmi joga, amely szerint a szabadalmi igénypontok több műszaki megoldást is felölelhetnek, amely megoldások különböző szabadalmi osztályokba tartoznak. Ugyanakkor a szabadalmi leírásokon csak a legfontosabb szabadalmi osztály indexszáma szerepel és a többi szabadalmi osztályra csak utalás történik.

Különbségek az általános műszaki információ és a szabadalmi információ szóródása között:

1. a szabadalmi osztályozási indexek alapján a feldolgozandó anyag 50%-ára azonnali tájékoztatás kapható, ezenkívül a szabadalmi leírásokban végzett kutatás alapján 95%-os hatású információ nyerhető, a szóródás tehát csupán 5%;
2. a szabadalmi osztályozás eredményeképpen a kutatást végző személy különleges szakképzettségének, szakmai tapasztalatának, szubjektív elbírálásának kevesebb tere van, mint a műszaki szakirodalom kutatásánál általában;
3. a szabadalmi bejelentések szóródásának figyelembevételével végzett kutatás jelentős segítséget nyújthat a műszaki prognóziskészítés számára;
4. az osztályozási mutatók rendezése, egyeztetése jelentős mértékben előmozdítja a kutató-tervező-fejlesztő munkát kiegészítő szabadalmi tájékoztatás színvonalát;

5. Meghatározott mennyiségű találmány leírásának meghatározott időn belül való átvizsgálása alapján a szabadalomkutatási tevékenység munkanormája állítható fel.

/Vida S./

2/72

002:007

Információszükséglet és -felhasználás. /Information needs and uses./ - ALLEN, T.J. = Annual Review of Information Science and Technology, 4.k. 1969. p.3-29.

PAISLEY uttörő jelentőségű tanulmánya óta /The flow of behavioral sciences of information, 1965/ eltelt néhány év jelentős mértékben gyarapította a tudományos kutatók és technikusok információs problémáival foglalkozó szakirodalmat. Az e témakörben folytatott vizsgálatok legtöbbször azonban főleg csak az információs csatornák kiválasztását tárgyalta, és viszonylag kevesebb tanulmány próbálta végigkísérni az információfelhasználás tényleges folyamatát. A szerző az utóbbiakról ad áttekintést, a folyamatot befolyásoló és meghatározó főbb tényezők köré csoportosítva a bemutatott munkákat.

A közvélemény általában hajlamos a tudományos eredményeket egy-egy tudós önálló, külső körülményektől független alkotómunkájának tulajdonítani, és rendszerint eltekint azokról a szociológiai feltételektől, amelyek a tudomány embereinek tevékenységét nem kis mértékben meghatározzák. Gyakori tévhit az is, hogy a kutatók csak "könyvekből" meritik tudásukat, s így tevékenységük produktivitása az olvasott információk pusztá tömegének a függvénye.

Az ilyen "könyvtári-tudósi" elképzelésekkel szemben a tudományos kutatók tevékenysége meghatározott szervezeti keretek között, meghatározott szociológiai közegben folyik, és ezeknek a feltételeknek a milyensége jelentősen befolyásolja tevékenységük eredményességét. A kutatók általában egy adott szervezet tagjaként, kisebb munkacsoportokban /work teams/ dolgoznak, tevékenységük meghatározott feladatok megoldására irányul, rendszerint szakmai egyesületekben is működnek, részt vesznek különböző tudományos konferenciákon stb. Mindezek a tényezők kisebb-nagyobb mértékben befolyásolják tevékenységüket, következésképpen e tényezők megfelelő alakításával kedvező hatást lehet gyakorolni a tudományos kutatások produktívására.

A cikk sorra veszi az egyes tényezőket, és a bemutatott vizsgálatok alapján ismerteti azok információs hatásfokát. Részletesebben foglalkozik a formális és informális szervezetek, a munkacsoportok felépítésének, a szakmai társadalom, az un. láthatatlan testületek /invisible college/ információs jelentőségével.

A szerző végül sajnálkozással állapítja meg, hogy az információszükséglet és -felhasználás komplex folyamatát eddig inkább csak a

szociológia és a magatartástudományok kutatói körében vizsgálták, és kimaradtak belőle a természettudományok művelői; holott azok információs tevékenységébe nyilvánvalóan ugyanúgy belejátszanak a tárgyalt szociológiai tényezők. Ezt az információkutatóknak - akik maguk is a szociológia és a magatartástudomány képviselői közé tartoznak - a természettudományoktól való idegenkedésével indokolja. Mivel a probléma lényege gyakorlati - a tudományos tevékenység produktivitásának problémája - megoldásként a természettudósok szociológiai, magatartástudományi képzését, ilyen jellegű ismeretanyaguk bővítését javasolja.

A cikk végén az ismertetett tanulmányok függeléke található.

/Bélley L./

3/72

002:007

Tájékoztatási rendszerek tervezése és értékelése. /Design and evaluation of information systems./ - KATTER, R.V. = Annual Review of Information Science and Technology, 4.k. 1969. p.31-70.

A szerző a rendszerfelújítás folyamatának /the system redevelopment process/ nézőpontjából ismerteti a témát, és terminológiai újításával /felújítás - redevelopment a fejlesztés - development helyett/ előre jelzi a kiszélesített problémafelvetést. Míg a korábbi szakirodalom a tervező és értékelő tevékenységet szűkebben - az információátvitel és visszacsatolás kérdéseit jórészt elhanyagolva - tárgyalta, addig újabban megerősödött a törekvés a probléma széles felfogásban való értelmezésére. Így az információs rendszerek elemzése egyre inkább az ember és környezete közötti információs kölcsönhatások általános alapelveinek figyelembevételével történik.

A rendszerfelújítás fogalma ebben az összefüggésben a tudományos és műszaki eredmények messzemenő felhasználásán alapuló olyan tevékenységsorozatot jelent, amely már szerkesztési elveiben, módszereiben stb. igyekszik az emberek társadalmilag, történelmileg meghatározott információs szükségleteihez a legjobban alkalmazkodni. Vagyis nem egyszerűen technikai fejlesztésről van szó - modernebb, gazdaságosabb rendszerek műszakilag tökéletesebb kivitelezéséről - hanem arról, hogy az információfeldolgozás emberi-társadalmi problémáinak már rendszertervezésben - nyilvánvalóan a lehetséges technológiai korlátok között - érvényesülniük kell. /Igy pl. korunk közismert információ-dömpingje megkivánná az ember információátviteli és -feldolgozó képességének messzemenő figyelembevételét a különböző rendszerek kidolgozása esetében.

A cikk a rendszerfelújítás témakörén belül foglalkozik a tervezés és a modellezés segédeszközeivel, valamint a felújítási ciklus irányításával. Tárgyalja a rendszer környezetét /pénzügyi forrásait/, működésének kényszerű korlátait. Megkülönböztetett részletességgel elemzi a költség-hatékonyság problémakörét.

A közlemény főleg három vonatkozásban nyújt hasznos információt:

felsorolásszerűen tájékoztat a műszaki eljárásokról, értékitélekről, a rendszer filozófiáiról stb.;

konkrét feladatokhoz ad összehasonlítható tapasztalati adatokat és eredményeket;

egyes feladatok megoldásához felhasználható eszközöket és módszereket ír le.

A közlemény végén külön felsorolásban szerepelnek az egyes témakörök kapcsán bemutatott tanulmányok.

/Bélley L./

4/72

002:681.3

Mit vár az ipar a kormánytól? A kormányzat felelőssége az információ és dokumentáció terén. /Was erwartet die Industrie von der Regierung? Verantwortlichkeit der Regierung in Information und Dokumentation./ - BEHRENS, D. = Nachrichten für Dokumentation, 21.k. 2.sz. 1970. p.47-50.

A számítástechnika és a modern kommunikációs eszközök napjainkban olyan forradalomhoz vezettek, mely csak a könyvnyomtatás vagy a gépi erő alkalmazásának hatásával hasonlítható össze. Az információk feletti rendelkezés feltétele a tudományos kutatásnak, a gyorsabb és eredményesebb műszaki fejlődésnek, de feltétele a gazdasági és politikai döntéseknek és a hatalom gyakorlásának is.

Az információ és dokumentáció nem lehet sem magánintézmények, sem az állam kezében monopólium. Az egységes információs és dokumentációs hálózatot az állami, ipari és tudományos szervezeteknek közösen kell kialakítaniuk. Az ipari és tudományos szervek biztosítják az információs hálózat működéséhez szükséges szakmai feltételeket, míg az állam anyagiakkal támogatja azt, s ellenőrzi tevékenységét.

A posta- és távirószolgálat, vagy az ut- és vasutközlekedés állami megszervezése példát mutathat a dokumentációs problémák megoldására is. Ezek a modellek azt az elvet követik, hogy a technikai berendezések anyagi bázisáról az állam gondoskodik. A berendezések használata viszont egyes - postai, vasuti stb. - érdekeknek megfelelően történik.

Ha ezt az elvet az információ területére alkalmazzuk, az következik, hogy a számítóközpontokat és a kommunikációs rendszert építtesse fel az állam, míg ezek működtetése az információs szakemberek kezében legyen.

Az ilyen elvek szerint kiépülő információs és dokumentációs há-
lázat az alábbi alkotórészekből állna:

1. EDV /Elektronische Datenverarbeitung = elektronikus adatfel-
dolgozás/ rendszer, mely speciális tájékoztatási célokra alkalmas,
Ennek létrehozását az állam teljes egészében finanszírozza;

2. az egyes szakterületek, ágazatok dokumentációs és tájékozta-
tási központjai, melyek egymással is kapcsolatban állnak; költségve-
tésüket az állam 50%-ban támogatja;

3. regionális tájékoztatási és tanácsadó állomások, melyek a kö-
zép- és kisipar információs szükségleteit biztosítják. Ezek a szer-
vek a központokkal állandó kapcsolatban állnak. Fenntartásuk 50%-át
az állam és az ipar közösen fedezi, míg a fennmaradó 50%-ot bevéte-
lűkből kell fedezniük;

4. az egész rendszer létrehozása és a munka koordinálása egy ön-
álló intézmény feladata, amely az állam és az érdekelt szakmák, ága-
zatok közös megbízatása alapján jön létre. Az intézmény mellett műkö-
dik egy szakbizottság, mely az információs politika irányelveit meg-
határozza, prioritásokat stb. állapít meg, dönt az állam részére biz-
tosított eszközök, anyagiak felhasználásáról.

Az itt ismertetett modell mellett figyelembe kell venni a már
működő szaktájékoztatási intézményeket.

Erős iparágak, mint pl. a kémia, elektrotechnika, atomfizika
vagy az autóipar létrehozottak különböző dokumentációs szolgáltatáso-
kat és intézményeket. Ilyen esetben azonban nagyon nehéz és költséges
új rendszerek kifejlesztése.

A kis- és középvállalatok közös erővel létrehozott információs
intézményei nincsenek teljes mértékben kihasználva, mivel az informá-
ció iránti igények e téren nem eléggé általánosak. Ezért az így lét-
rehozott tájékoztatási intézmények fenntartása nagy nehézségekkel
jár.

Az információval kapcsolatos igények nem korlátozódnak többé
egyetlen iparágra. Ezt mutatja az az igény is, amely egy felállítan-
dó ipari adatbankra vonatkozik. Ennek az adatbanknak azonban létre-
jötte előtt fel kell mérni a maga szükségleteit, adatinformációinak
mennyiségét, tartalmát, melyet előzetesen kritikailag is értékelni
kell, mivel egy ilyen intézmény felállítása általános ipari érdekelt-
ségi, létrehozásának és fenntartásának költségei az államot terhelik.
A bevételek fejlesztési és javítási kiadások fedezésére szolgálhatnak.

A szabadalmi tájékoztatás kérdését is a fenti módon lehetne meg-
szervezni.

Nem csökkenhet a szabványok, irányelvek, vizsgálati előírások
stb. dokumentációjának fontossága sem. Az államnak itt is támogatnia
kell a központi - pl. Szabványügyi Hivatal stb. - szerveket.

A tájékoztatásügy színvonala természetes összefüggésben van a szakemberek képzettségével. Szükséges, hogy az állam a magasfoku tájékoztatási szakképzettség biztosítása céljából megfelelő oktatási formákat szervezzen.

Az állami információs politikának gyakorlatilag ugyanazon elveken kell nyugodnia, melyek a tudománypolitikában immár általánosak. Ebből adódóan néhány kritikai megjegyzés:

A tájékoztatási célokra felhasználható összeg a jelenlegi honvédelmi, társadalombiztosítási vagy mezőgazdasági kiadásoknak csak kis százalékát teszi ki. Ismert, hogy a jó információtól éppen annak az iparnak a jövője függ, melynek adójából a mezőgazdaság, a honvédelem stb. kiadásai kerülnek fedezésre.

A legtöbb tartományban hiányzanak a független, megfelelő tekintéllyel rendelkező intézmények, amelyek a tájékoztatásügy állami szabályozását és a decentralizált tájékoztatási törekvéseket összhangba hoznák. Hiányzik továbbá a tájékoztatásügy hazai és nemzetközi rendszerének távlati tervezése.

/Benkő E.-né/

5/72

002.55.004.14:659.28

Az információigény vizsgálata a Freibergi Bányászati Akadémián.
/Ermittlung des Informationsbedarfes an der Bergakademie Freiberg./
- SCHMIDMAIER, D. - SCHMIDT, G. = Zentralblatt für Bibliothekswesen,
85.k. 2.sz. 1971. p.94-99.

Az NDK-ban a harmadik főiskolai reform a könyvtárakat is megnövekedett feladatok elé állítja. A könyvtári munka tartalmát, szervezetét és módszerét át kell alakítani. A Bergakademie Freiberg /Freibergi Bányászati Akadémia/ kidolgozott egy szabályzatot, amely a következő fontosabb feladatokat szabta meg:

1. az Akadémia minden tudományos intézményének információigényét fel kell mérni;
2. az Akadémia vezetősége viselje gondját a tudományos tájékoztató munkának;
3. egységesíteni kell a tájékoztatási módszereket és koordinálni kell az információk tartalmát;
4. a könyvtárba befutó összes információs anyag révén meg kell valósítani az érdekeltek körütekintő és gyors tájékoztatását; központi tájékoztatási anyagokat kell kiadni /bibliográfiák, újdonságok

jegyzéke stb./ . Kéthónaponként gyorstájékoztató kiadvány jelenik meg a nemzetközi szakirodalomból összeállított válogatott bibliográfia formájában a bányászati tudományok köréből. Az eddig megjelent 6 füzet mintegy 220 válogatott folyóiratból kb. 250 cikket adott közre.

Hogy a központi tájékoztatási feladatoknak jobban megfeleljen a könyvtár, a vezetőség elhatározta, hogy tudományos munkatársaival kérdőívet állított össze. 1970 májusában küldték szét a Bányászati Akadémia 670 tudományos munkatársának a kérdőívet, s közülük 316 el is küldte válaszát a könyvtár tudományos tájékoztató osztályára. 9 kérdés szerepelt a kérdőíven. A kissé állaplanosságban mozgó első két kérdés után /szakterület, saját irodalmazás/, azt tudakolták a kérdőíven, vajon a kutató címfelvételt vagy referátumot igényel-e inkább? 75-25%-os arányban a referátum mellett szavaztak a válaszolók. A saját szakterületen kívüleső, de a kutatók érdeklődését felkeltő egyéb információk iránt érdeklődő kérdésre érdekes válaszok érkeztek: 56% /a legnagyobb arányszám! / a kutatás és fejlesztés, 44% a tudományos-vezetés, 33% a prognosztika, a tervezés és vezetés kérdéseit jelölte meg /átfedések természetesen adódtak/.

Az 5. kérdés az információs könyvtári munka leghasznosabbnak talált eszközeit kereste. A válaszolók véleménye megoszlott: legtöbben a figyelőkartonokat kedvelik; nagy tábora van a szakosított újdonság-jegyzékeket kedvelőknek, s alig valamivel maradtak el mögöttük az új eredményekről gyorsinformációk útján tájékozódók. A következőkben a megkérdezettek speciális kutatási témája után érdeklődtek, majd azt mérték fel, hogy milyen referálólapokat használnak rendszeresen. Rendkívül érdekes válaszok érkeztek a főiskolai oktatómunka javítását célzó javaslatokra vonatkozó kérdésekre. Elsősorban az audio-vizuális oktatási eszközök és tananyagok bevezetését helyezelnék a megkérdezettek, javasolták azonban az elektronikus adatfeldolgozás felhasználási területének bővítését, a modern xeroográfiai eszközök használatát, a szakkönyvtári anyagok tematikus csoportosítását, az olvashelyiségek elkülönítését stb. Javaslatokat kértek és kaptak a kérdőív összeállítói azokra a témákra vonatkozóan, amelyekről irodalmi összeállításokat igényelnének a kutatók. Ezek között szerepelt az ergonomia, a formatervezés, a főiskolai pedagógia és a különböző kongresszusi jelentések. A kérdőívek elemzésekor megállapították a cikkírók, hogy a feleletek alapos és pontos összegezése hozzájárulhat a könyvtári munka javításához.

/Végh F./

ooOoo

ÚJ IDŐSZAKI KIADVÁNYOK ÉS CÍMVÁLTOZÁSOK

Az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ rendszeresen tájékoztatni kívánja a TMT olvasóit a tudományos, műszaki és gazdasági új időszaki kiadványok címéről /a beszerzéshez szükséges legfontosabb adatokkal együtt, így pl. alcím, kiadó vagy közreadó neve és címe, megjelenés gyakorisága, ár/, továbbá a könyvtári állományban lévő folyóiratok címváltozásairól.

Tájékoztatásul: az 1970-től induló időszaki kiadványokat tekintjük újnak. Amennyiben a kiadvány már állományunkban van, közöljük raktári jelzetét. Ha a vonatkozó cím egy-egy füzet, kötete megtalálható a Gyarapítási Osztály mutatószám-gyűjteményében, +-el jelöljük. ++ jelzi, hogy megvan az állományban. A +++-el jelöltek az 1972. évre megrendelt periodikumok.

A címváltozások esetében némi válogatással csak a jelentősebb periodikumok címváltozását közöljük. Nem tüntetjük fel a raktári jelzetet, mert valamennyi cím az intézmény könyvtári állományába tartozik; az érdeklődő ezeket megtalálja a könyvtári katalógusokban.

I.

ÚJ IDŐSZAKI KIADVÁNYOK

+++ ACTA INFORMATICA

Berlin 33, Springer Verlag
1971-
Negyedévenként megjelenő kiadvány
DM 108,-

COMPUTER TIME AND SOFTWARE REVIEW

Horly, Surrey, Benfield Publ. Ltd.
1 Jattendon Road.
1971-
Havonta megjelenő kiadvány
£ 4/-/-

+CONTENTS OF RECENT ECONOMIC JOURNALS

London SE 1, Her Majesty's Stationery Office,
P.O. Box 569.
1971-
Hetenként megjelenő kiadvány
£ 6/-/-

+CZECHOSLOVAK SCIENCE AND TECHNOLOGY DIGEST

+++

London NW2 2HN, Scientific Information Consultants Ltd.
661 Finchley Road.
1970-
Kéthavonta megjelenő kiadvány
£ 72,-

+DISCRETE MATHEMATICS

Amsterdam, North Holland
1971-
Havonta megjelenő kiadvány
£ 17,-

ENVIRONMENT AND INDUSTRY

London EC 1, Willing's Press Guides
1971-
Havonta megjelenő kiadvány
£ 2/-/-

ENVIRONMENTAL ANALYTICAL CHEMISTRY

New York, N.Y., 10016, Gordon and Breach
1971-
Negyedévenként megjelenő kiadvány
\$ 45,-

⁺ESSAYS IN CHEMISTRY

New York, N.Y., 10003, Academic Press
1970-
Évente 2 füzet jelenik meg
£ 1/20/-

⁺ESSAYS IN PHYSICS

New York, N.Y., 10003, Academic Press
1970-
Évente 2 füzet jelenik meg
£ 1/50/-

⁺GAS CHROMATOGRAPHY - MASS SPECTROMETRY ABSTRACTS

London EC 1, Science and Technology Agency,
3 Dyers Buildings
1970 -
Negyedévenként megjelenő kiadvány
£ 37/-/-

GRAFISCOPE

Laufenburg 7887, Max Bunkert und Co.
Postfach 57.
1970-
Negyedévenként megjelenő kiadvány
DM 12,-

INTERNATIONAL JOURNAL OF POLYMERIC MATERIALS

New York, N.Y., 10016, Gordon and Breach
1971-
Negyedévenként megjelenő kiadvány
\$ 32,-

⁺INTERNATIONAL JOURNAL OF SULFUR CHEMISTRY

New York, N.Y., 10016, Gordon and Breach
1971-
Negyedévenként megjelenő kiadvány
\$ 52,-

†INTERNATIONAL REVIEW OF INDUSTRIAL PROPERTY
AND COPYRIGHT LAW

Weinheim, D 6940, Verlag Chemie
1970-
Negyedévenként megjelenő kiadvány
DM 120,-

JOURNAL OF COATED FIBROUS MATERIALS

Stamford, Conn., 06901, Technomic Publ. Co.
750 Summer Street
1971-
Negyedévenként megjelenő kiadvány
\$ 17,-

JOURNAL OF COORDINATION CHEMISTRY

New York, N.Y., 10016, Gordon and Breach
1971-
Megjelenés gyakorisága ismeretlen
\$ 32,-

JOURNAL OF CRYSTAL AND MOLECULAR STRUCTURE

New York, N.Y., 10011, Plenum Press
1971-
Havonta megjelenő kiadvány
Előfizetési ár ismeretlen

JOURNAL OF PUBLIC ECONOMICS

Amsterdam, North Holland
1972-
Negyedévenként megjelenő kiadvány
Dfl. 91,-

MARKET RESEARCH IN BENELUX

London SW 1, European Research Consultants Publ.
125 Pall Mall
1971-
Kéthavonta megjelenő kiadvány
£ 15/-/-

MARKET RESEARCH IN GERMANY

London SW 1, European Research Consultants Publ.
125 Pall Mall
1971-
Kéthavonta megjelenő kiadvány
£ 15/-/-

MARKET RESEARCH IN GREAT BRITAIN

London SW 1, European Research Consultants Publ.
125 Pall Mall
1971-
Havonta megjelenő kiadvány
£ 20/-/-

MARKET RESEARCH IN ITALY

London SW 1, European Research Consultants Publ.
125 Pall Mall
1971-
Kéthavonta megjelenő kiadvány
£ 15/-/-

MICROFORM REVIEW

Weston, Conn., 06880,
Rogues Ridge
1971-
Negyedévenként megjelenő kiadvány
\$ 22,-

*NUCLEAR MAGNETIC RESONANCE SPECTROMETRY ABSTRACTS

London EC1, Science and Technology Agency,
3 Dyers Buildings
1971-
Kéthavonta megjelenő kiadvány
£ 28/-/-

NUCLEIC ACIDS ABSTRACTS

London WC2A 1EL, Information Retrieval Ltd.
1971-
Havonta megjelenő kiadvány
£ 30/-/-

POLLUTION CONTROL REVIEW

Park Ridge, N.J., 07656, Noyes Data Corp.
118 Mill Road
1971-
Ár és megjelenés gyakorisága ismeretlen

POLYMER NEWS

New York, N.Y., 10016, Gordon and Breach
1971-
Havonta megjelenő kiadvány
\$ 28,-

PROGRESS IN ORGANIC COATINGS

Lausanne 1, CH-1001, Elsevier Sequoia S.A.
1971-
Megjelenés gyakorisága ismeretlen
\$ 32,90

PROGRESS IN SURFACE SCIENCE

Oxford OX3 0BW, Pergamon Press Ltd.
Headington Hill Hall
1971-
Ár és megjelenés gyakorisága ismeretlen

*R AND D MANAGEMENT

Oxford, Blackwell Scientific Publ.
Alfred Street 5.
1970-
Évente 3 füzet jelenik meg
£ 5/-/-

R AND D MANAGEMENT DIGEST

Mount Airy, Md., 21771, Lomond Systems Inc.
1971. July-
Havonta megjelenő kiadvány
\$ 24,-

*RICERCHE DI AUTOMATICA

***Rivista dell'Associazione Nazionale Italiana per l'Automazione

Milano, ANIPLA,
Piazza Belgioso 1, 20121.
1970-
Evente 3 füzet jelenik meg
\$ 12.-

SIAM JOURNAL ON COMPUTING

Philadelphia, Pa., 19101, SIAM Publications
Box 7541.
1972-
Negyedévenként megjelenő kiadvány
Előfizetési ár ismeretlen

*SOFTWARE PRACTICE AND EXPERIENCE

New York, N.Y., 10016, Wiley Interscience Publ.
1971-
Negyedévenként megjelenő kiadvány
£ 8/50/-

*THIN LAYER CHROMATOGRAPHY ABSTRACTS

London EC1, Science and Technology Agency
3 Dyers Buildings
1971-
Kéthavonta megjelenő kiadvány
£ 24/-/-

VEHICLE SYSTEM DYNAMICS

Amsterdam, Swets and Zeitlinger N.V.
347 B. Heerweg
1971-
Negyedévenként megjelenő kiadvány
\$ 15,-

*THE WHEEL EXTENDED

Tokyo 102, Publ. TOYOTA,
Chiyoda-Ku, No. 3-18, 2-chome, Kudan-Minami
1971-
Negyedévenként megjelenő kiadvány
Előfizetési ár ismeretlen

II.

VÁLTOZOTT CIMŰ IDŐSZAKI KIADVÁNYOK

- ABSTRACTS OF RUMANIAN SCIENTIFIC AND TECHNICAL LITERATURE /Ro/
7.vol.1971. No.1-
Előbb: Abstracts of Rumanian Technical Literature
- AIRLINE MANAGEMENT /USA/
3.vol. 1971. No.3-
Előzmény: American Aviation
- ARCHIV FÜR ELEKTRONIK UND ÜBERTRAGUNGSTECHNIK. AEÜ. /NSZK/
25.Bd. 1971.
Előbb: Archiv der Elektrischen Übertragung
- BETRIEBSFÜHRUNG UND BÜRO- UND INFORMATIONSTECHNIK /Sv/
71.Jg. 1971. No.2-
Előbb: Betriebsführung und Bürotechnik
- BIBLIOGRAPHIE DER SCHWARZMETALLURGIE /NDK/
1971. No.1-
Előbb: Schwarzmetallurgieinformation
- BIOCHIMIE /Fr/
53.Tome 1971. No.1-
Előbb: Bulletin de la Société de Chimie Biologique
- BULLETIN DE LA BANQUE NATIONALE DE BELGIQUE /Be/
46.ann.1. Tome 1971. No.1-
Előbb: Bulletin d'Information et de Documentation
- BULLETIN DE MÉTROLOGIE /Be/
1971. No.370-
Előbb: Bulletin Belge de Métrologie
- BUSINESS AUTOMATION PRODUCT INFORMATION SERVICES /USA/
1971. No.184-
Előbb: Office Automation. Updating Service
- ČESKOSLOVENSKÁ INFORMATIKA /Cs/
13.r. 1971. No.1-
Előbb: Metodika a Technika Informaci

- CURRENT INFORMATION IN THE CONSTRUCTION INDUSTRY /NBr/
1971. No.661-
Előbb: Library Bulletin
- GUIDE INTERNATIONAL DE L'ÉNERGIE ATOMIQUE ET DES ÉTUDES SPATIALES /Fr/
É.n. 7.Éd.-
Előbb: Annuaire Guide International de l'Énergie Atomique et des Autres Énergies. Charbon - Électricité - Combustibles Liquides - Gaz. Études Spatiales
- IFLA ANNUAL /D/
1970. /1971./-
Előbb: Actes du Conseil de la FIAB
- INDUSTRIAL DEVELOPMENT /UZ/
1.vol. 1971. No.1-
Előzmény: Industrial Bulletin
- INDUSTRIAL MANAGEMENT /NBr/
1.vol. 1970. No.1-
Előzmény: Business Management
- JOURNAL OF THE INSTITUTION OF NUCLEAR ENGINEERS /NBr/
12.vol. 1971. No.1-
Előbb: Nuclear Energy
- LAGERN. FÖRDERN. TRANSPORTIEREN /Au/
20.Jg. 1971. No.1-
Előbb: Europäische Technische Informationen. ETI Fördertechnik und Transport
- MACROPROFILE. SUBJECT: RADIATION AND PHOTOCHEMISTRY /NBr/
1971. No.1-
Előbb: Chemsan Radiation and Photochemistry
- MACROPROFILE. SUBJECT: STEROIDS /NBr/
1971. No.1-
Előbb: Chemsan Steroids
- MANAGEMENT ADVISOR /USA/
8.vol. 1971. No.2-
Előbb: Management Services

METALLURGY AND METAL FORMING 38.vol. 1971. No.8- Előbb: Metal Forming	/NBr/
NUCLEAR TECHNOLOGY 10.vol. 1971. No.1- Előbb: Nuclear Applications and Technology	/USA/
NORD EMBALLAGE 37.arg. 1971. No.4- Előbb: Emballage	/S/
POLYMERS, PAINT AND COLOUR JOURNAL 160.vol. 1971. No.3801- Előbb: Paint, Oil and Colour Journal	/NBr/
THE SERT JOURNAL 5.vol. 1971. No.1- Előbb: Electronic and Radio Technician	/NBr/
VISIBLE LANGUAGE 5.vol. 1971. No.1- Előbb: Journal of Typographic Research	/USA/

ooo8ooo